

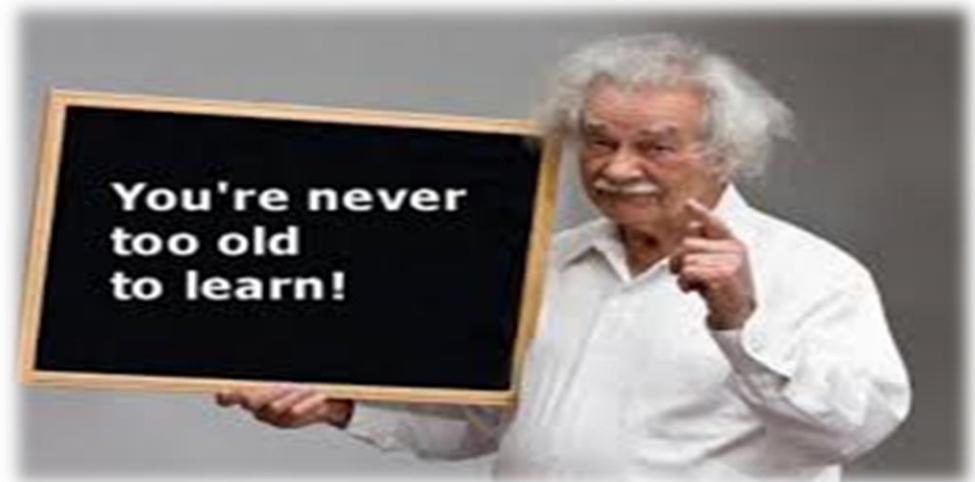
Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών των επιμορφωτικών κέντρων

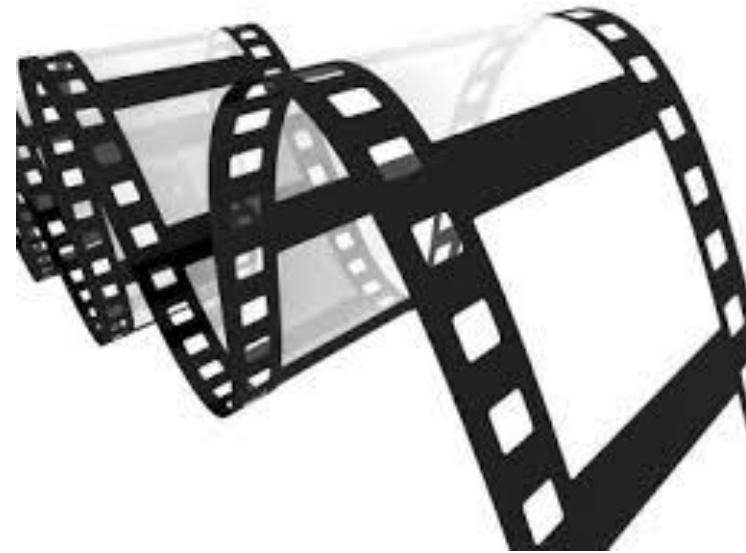
Σάββατο, 28 Μαρτίου 2015

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου

Εύη Ιωαννίδου

evi_ioannidou@hotmail.com

Ας γνωριστούμε.....

Τι περιλαμβάνει η επιμόρφωση

1. Τι είναι ενήλικας- Χαρακτηριστικά
2. Εμπόδια στη μάθηση
3. Προϋποθέσεις αποτελεσματικής μάθησης
4. Επικοινωνία
5. Δεξιότητες επικοινωνίας ενήλικων εκπαιδευομένων
6. Παραδοσιακή vs Σύγχρονες προσεγγίσεις διδασκαλίας
7. Παιδαγωγικές πρακτικές διδασκαλίας
8. Ο ρόλος του εκπαιδευτή σήμερα

Ιδεοθύελλα

Η διδασκαλία ενηλίκων είναι _____
(μονολεκτικά)

Ορισμοί για την «Εκπαίδευση Ενηλίκων»

«**Εκπαίδευση ενηλίκων** είναι κάθε εκπαιδευτική διεργασία, κάθε περιεχομένου, επιπέδου ή μεθόδου, είτε πρόκειται για τυπική εκπαίδευση είτε όχι, είτε για διεργασία που επεκτείνει χρονικά ή αντικαθιστά την αρχική εκπαίδευση στα σχολεία, κολέγια και πανεπιστήμια, καθώς και για μαθητεία, μέσω των οποίων άτομα που θεωρούνται **ενήλικα** από την κοινωνία στην οποία ανήκουν αναπτύσσουν τις ικανότητές τους, εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους, βελτιώνουν τα τεχνικά και επαγγελματικά τους προσόντα ή τα προσανατολίζουν προς άλλη κατεύθυνση και επιφέρουν αλλαγές στις στάσεις ή τη συμπεριφορά τους με τη διπλή προοπτική της πλήρους προσωπικής ανάπτυξης και της συμμετοχής σε μια εναρμονισμένη και αυτοδύναμη κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη» (Unesco, 1975).

Ποιος θεωρείται ενήλικας;

Μερικοί ορισμοί

- × Η έννοια 'ενήλικος' δεν είναι άμεσα συνδεδεμένη με την ηλικία, αλλά σχετίζεται με όσα γενικά συμβαίνουν όταν μεγαλώνουμε. Δηλαδή, αποκτούμε **φυσική ωριμότητα**, γινόμαστε ικανοί να **διαχειριζόμαστε τον εαυτό μας, απομακρυνόμαστε** (τουλάχιστον στις περισσότερες κοινωνίες) από τους γονείς μας, αποκτούμε παιδιά και **έχουμε πολύ μεγαλύτερη δυνατότητα** να κάνουμε τις δικές μας επιλογές. (Tight, 2002, σ. 15)
- × Γινόμαστε ενήλικοι από **κοινωνική** άποψη όταν αρχίζουμε να αναλαμβάνουμε ρόλους ενηλίκων, όπως οι ρόλοι του πλήρως απασχολούμενου, του συζύγου, γονέα, πολίτη που ψηφίζει κ.λπ. [...]. Γινόμαστε ενήλικοι από **ψυχολογική** άποψη όταν φτάνουμε στην αυτοαντίληψη ότι εμείς είμαστε οι υπεύθυνοι για τη ζωή μας, ότι είμαστε αυτοπροσδιοριζόμενοι.» (Knowles, 1998, σ. 64)
- × Ενήλικας είναι **κάθε άτομο ηλικίας 16 ετών** και άνω που έχει ολοκληρώσει το αρχικό σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2008)

Ο ενήλικος δεν προσδιορίζεται με βάση το τυπικό κριτήριο της ηλικίας του.

Η ειδοποιός διαφορά του ενήλικου από το παιδί συνίσταται στο κατά πόσο βρίσκεται στην κατάσταση της ενηλικιότητας.

Χαρακτηριστικά ενηλικιότητας:

- **Ωριμότητα** (προσωπική ανάπτυξη/αξιοποίηση ικανοτήτων)
- **Αίσθηση προοπτικής** (δυνατότητα αξιοποίησης εμπειριών)
- **Αυτοκαθορισμός** (υπεύθυνη/αυτόνομη λήψη αποφάσεων)

Ορισμός:

- «Ενήλικος είναι το άτομο που χαρακτηρίζεται από ωριμότητα, υπευθυνότητα, αυτοκαθορισμό και εκούσια συμπεριφορά».

Διαπίστωση

Οποιαδήποτε προσπάθεια ταξινόμησης της έννοιας «ενήλικας» δεν μπορεί από μόνη της να είναι ολοκληρωμένη.

Γι' αυτό ο ορισμός της Εκπαίδευσης Ενηλίκων της UNESCO δεν προσδιορίζει ακριβώς ποιος θεωρείται ενήλικας, αλλά αρκείται στο να αναφερθεί στα:

«άτομα που θεωρούνται ενήλικα από την κοινωνία στην οποία ζουν».

Χαρακτηριστικά ενήλικων εκπαιδευόμενων

Δραστηριότητα

Βάσει των μέχρι τώρα εμπειριών σας ως εκπαιδευτές ενηλίκων, καταγράψτε 5 χαρακτηριστικά του ενήλικα εκπαιδευομένου.

- ✓ Έρχονται στην εκπαίδευση με **συγκεκριμένους στόχους** (επαγγελματικούς, εκπλήρωσης κοινωνικών ρόλων, προσωπικής ανάπτυξης)
- ✓ Διαθέτουν **γνώσεις και ευρύ φάσμα εμπειριών** καθώς και διαμορφωμένες ήδη αντιλήψεις
- ✓ Έχουν **συγκεκριμένες προσδοκίες**
- ✓ Έχουν διαμορφώσει **προσωπικούς τρόπους και στρατηγικές μάθησης**, ανάλογους με τις ικανότητές τους, τις εμπειρίες τους και γενικότερα τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους
- ✓ Έχουν τάση για **ενεργητική συμμετοχή**, προτιμούν να ζητείται η γνώμη τους, να υπάρχει ανοικτός διάλογος και επικοινωνία
- ✓ Βρίσκονται σε **εξελισσόμενη διεργασία ανάπτυξης** και όχι σε στασιμότητα
- ✓ Έχουν υποχρεώσεις, καθήκοντα και δεσμεύσεις που προκαλούν **εμπόδια στη μάθηση**
- ✓ Αναπτύσσουν μηχανισμούς **άμυνας και παραίτησης**

Παράδειγμα:

Ο κος Ανδρέας, παρόλη τη στήριξη από τον εκπαιδευτή του και ενώ προσπαθούσε πολύ δεν τα κατάφερνε στο μάθημα. Αναφέρει χαρακτηριστικά στους άλλους εκπαιδευόμενους:

*«Δεν βλέπω τον λόγο να συνεχίσω, αφού όσο και να προσπαθώ, δεν τα καταφέρνω ποτέ»
(μηχανισμός παραίτησης)*

Πόσοι από εσάς γνωρίσατε
κάποιον σαν τον Αντρέα;
Τι κάνατε σε τέτοια περίπτωση;

Κατά την άποψή σας, και με
βάση τις εμπειρίες σας, ποιοι
παράγοντες συμβάλλουν στη συνέχιση ή τη
διακοπή της εκπαίδευσης ενός ενήλικα
εκπαιδευομένου;

-
- ✓ Οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι πρέπει να θέλουν να μάθουν (*εσωτερικά vs εξωτερικά κίνητρα μάθησης και ο ρόλος των εκπαιδευτών στην κινητοποίηση αυτών*).
 - ✓ Υιοθετούν ταυτόχρονα πολλαπλούς ρόλους οι οποίοι απαιτούν πολύ χρόνο και ενέργεια περιορίζοντας ίσως τον χρόνο τον οποίο μπορούν να αφιερώσουν στο ρόλο του «μαθητή» (*αναγνωρίστε το και επιβραβεύστε τους*).

-
- ✓ Έχουν ήδη συσσωρεύσει γνώσεις και εμπειρίες. Αυτό μπορεί να είναι βοηθητικό στη διαδικασία διδασκαλίας και μάθησης, αλλά ταυτόχρονα μπορεί να αποτελέσει και εμπόδιο. Μπορείτε να δώσετε κάποιο παράδειγμα;
 - ✓ Οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι σε μία τάξη βρίσκονται σε διαφορετικά μεταβατικά – εξελικτικά στάδια (δεν υπάρχει η ομοιομορφία που μπορεί να υπάρχει σε τάξη ανήλικων μαθητών).

-
- ✓ Σημαντική η ενεργός συμμετοχή τους στη μάθηση – μαθαίνουν καλύτερα μέσα από τη χρήση πραγματικών – ρεαλιστικών παραδειγμάτων. Μια καλή τεχνική ίσως να είναι η χρήση των case studies.
 - ✓ Μη λεκτική επικοινωνία: μαθαίνουν καλύτερα σε πιο χαλαρό περιβάλλον (informal environment)– διαμόρφωση χώρου (συμβολική επικοινωνία)

-
- ✓ Αμφίδρομη σχέση μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευομένου – ανοικτός διάλογος.
 - ✓ Σε κάθε ομάδα είναι σημαντικό να υπάρχει αμοιβαίος σεβασμός, να ξεκαθαριστούν οι προσδοκίες, υποχρεώσεις και δικαιώματα και όλων των εμπλεκομένων (Polson, 1993; UNEP-CER, 2011).

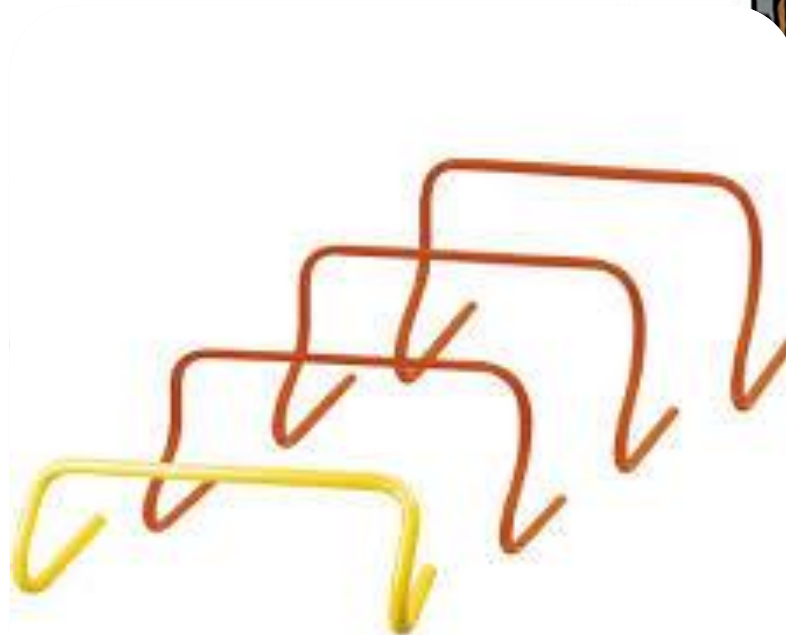
DON'T
FORGET!

Και **ΕΣΕΙΣ** ως εκπαιδευτές μαθαίνετε από
τους εκπαιδευόμενούς σας.

Πώς μαθαίνουν οι ενήλικες;

Το πώς μαθαίνουν οι ενήλικες είναι προβληματικό εξαιτίας αφενός μεν των εμποδίων που συναντούν στη μαθησιακή διαδικασία (φυσικά και εσωτερικά εμπόδια) και αφετέρου των προβλημάτων προσδιορισμού του 'ενήλικα'.

Εμπόδια στη Μάθηση

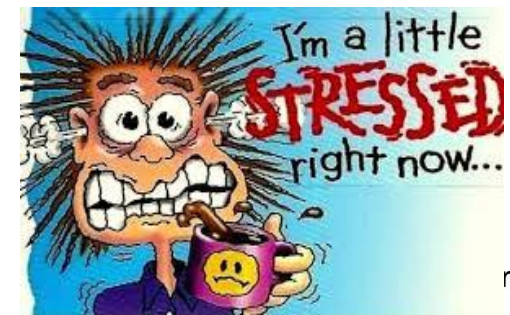

Εμπόδια στη Μάθηση

Οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι αντιμετωπίζουν τριών ειδών εμπόδια στη μάθηση:

1. Εμπόδια από την κακή οργάνωση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων
2. Εμπόδια από την κατάσταση στην οποία βρίσκονται οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι (φυσικοί παράγοντες, χώρος, υποδομή, περίγυρος, υποχρεώσεις/δεσμεύσεις, διαπροσωπικές σχέσεις με εκπαιδευτή/ρια)
3. Εσωτερικά εμπόδια:
 - (α) σε σχέση με τις προϋπάρχουσες γνώσεις, εμπειρίες, στάσεις και προκαταλήψεις
 - (β) εμπόδια που απορρέουν από ψυχολογικούς παράγοντες

Προβληματισμός: Πώς αντιμετωπίζονται;

Πώς μαθαίνουν οι ενήλικες ?

- Ο τρόπος μάθησης των ενηλίκων μαθητών διαφέρει από αυτόν των παιδιών
- Έχουν συγκεκριμένες ανάγκες και περιορισμένο χρόνο.
- Φέρνουν μαζί τους ένα σύνολο εμπειριών και αξιών
- Έχουν διαμορφώσει τα δικά τους μοντέλα μάθησης
- Έρχονται με τις δικές τους προθέσεις και ανάγκες και τα κίνητρά τους
- Προβαίνουν σε μεγάλη συναισθηματική επένδυση για τη διατήρηση προτύπων γνώσης, στάσεων και συμπεριφορών που έχουν υιοθετήσει και άρα η **απομάθηση** αυτών τους **δημιουργεί άγχος**.

Προϋποθέσεις αποτελεσματικής μάθησης

- A. Ο ενήλικος μαθαίνει όταν η εκπαίδευση έχει άμεση σχέση με την καθημερινότητά του, με τις ανάγκες και τις εμπειρίες του*
- B. Ο ενήλικος μαθαίνει όταν **αντιλαμβάνεται, κατανοεί και αποδέχεται τους στόχους** του εκπαιδευτικού προγράμματος*
- Γ. Ο ενήλικος μαθαίνει όταν **ενεργεί και εμπλέκεται** στη διαδικασία εκπαίδευσης*
- Δ. Ο ενήλικος μαθαίνει όταν νιώθει **ενταγμένος σε μια ομάδα***
- E. Ο ενήλικος μαθαίνει όταν **διερευνώνται τα εμπόδια** που συναντά στη μάθηση και **ανακαλύπτονται τρόποι** για το ξεπέρασμά τους*
- Στ. Ο ενήλικος μαθαίνει όταν **λαμβάνονται υπόψη οι προσωπικοί τρόποι και ρυθμοί μάθησης***
- Z. Ο ενήλικος μαθαίνει μέσα **σε κλίμα που ευνοεί τη συμμετοχή** (ουσιαστική επικοινωνία, κλίμα σεβασμού, συνεργατικό πνεύμα)*

Επικοινωνία

Η επικοινωνία μπορεί να οριστεί ως:

«η τέχνη της αποτελεσματικής ανταλλαγής πληροφοριών, η οποία ολοκληρώνεται με την εδραίωση κατανόησης ανάμεσα σε δύο ή περισσότερα άτομα, ανάμεσα σε ένα άτομο και μια ομάδα, ή ανάμεσα σε δύο ή περισσότερες ομάδες»

(Αθανασίου, 2014)

Επιτυχημένη vs μη επιτυχημένη επικοινωνία

Οι φάσεις της επικοινωνίας

Η διαδικασία της επικοινωνίας ξεκινά από έναν **πομπό**, ο οποίος μετατρέπει ένα μήνυμα σε ένα σύμβολο (π.χ. λέξεις).

Το **μήνυμα** τότε αποστέλλεται και μεταφέρεται στον δέκτη (με διάφορα μέσα), το οποίο και ο δέκτης παραλαμβάνει.

Ο **δέκτης**, αφού παραλάβει το μήνυμα, το αποκωδικοποιεί. Ο δέκτης μέσω της ανατροφοδότησης προσπαθεί να δώσει μια απάντηση στον πομπό αναφορικά με το μήνυμα, το οποίο έχει λάβει. Με αυτόν τον τρόπο ο πομπός μπορεί να αντιληφθεί, εάν ο δέκτης έχει λάβει ή όχι το μήνυμα και κατά πόσο το μήνυμα έχει διαστρεβλωθεί ή παρερμηνευθεί από τον δέκτη. **Η ανατροφοδότηση συμβάλλει, άρα, στην αποτελεσματική επικοινωνία**

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΤΡΟΦΟΔΟΤΗΣΗΣ

Μπορεί να είναι λεκτική (Δεν κατάλαβα) ή Μη-λεκτική (ο δέκτης έχει χαμηλό το κεφάλι ή μιλά με άλλους, παίζει με το κινητό).

Ρωτήστε τον εαυτό σας:

- ✓ Πόσο καλά με καταλαβαίνουν;
- ✓ Τι τους ενδιαφέρει;
- ✓ Ποια μέθοδος διδασκαλίας είναι πιο αποτελεσματική;
- ✓ Τι πρέπει να συνεχίσω να κάνω και τι χρειάζεται να διαφοροποιηθεί;

Δραστηριότητα-συζητήστε μεταξύ σας- 5'

Σκεφθείτε μία διάλεξη που κάνατε στους εκπαιδευόμενους σας.

1. Ποιες μορφές ανατροφοδότησης εντοπίσατε από τους εκπαιδευόμενους (λεκτικές και μη-λεκτικές);
2. Τι μήνυμα, ενδεχομένως, να σας στέλνει ένας εκπαιδευόμενος που, ενώ μιλάτε, παίζει με το κινητό ή ένας άλλος που κρατά σημειώσεις κλπ;
3. Λαμβάνετε υπόψη αυτές τις μορφές ανατροφοδότησης; Εάν ναι, πώς εσείς διαφοροποιείτε το μάθημα;

Τι μπορεί να επηρεάσει τη διδασκαλία-μεταβλητές

1. Το **φυσικό περιβάλλον**- η τάξη. Παράγοντες όπως: η τοποθεσία, το φως, η διαρρύθμιση του χώρου, πιθανοί εξωτερικοί θόρυβοι και άλλα επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τη διαδικασία της επικοινωνίας. Η ιδανική διαρρύθμιση των θέσεων που προωθεί τη συμμετοχή όλων των μελών μίας ομάδας είναι η κυκλική. Η κυκλική διαρρύθμιση έχει τα ακόλουθα **πλεονεκτήματα**:
 - ❑ Παρακινεί όλα τα μέλη της ομάδας για ομιλία.
 - ❑ Επιτρέπει καλύτερη ορατότητα μεταξύ των μελών. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό, όταν θέλουμε να προσέξουμε τη μη-λεκτική επικοινωνία μελών της ομάδας
 - ❑ Επιτυγχάνεται ισορροπία στη συμμετοχή.
 - ❑ Δημιουργείται ένα κλίμα ισότητας.

2. Ψυχολογική. Η αυτοαντίληψη του ατόμου, αλλά και ο τρόπος με τον οποίο αντιλαμβάνεται τα άτομα με τα οποία επικοινωνεί, επηρεάζουν την επικοινωνία.

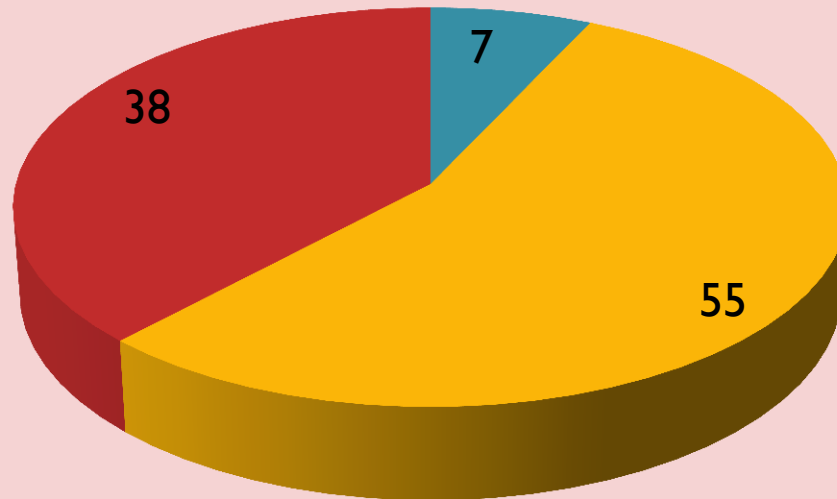
3. Η κουλτούρα, η οποία προσδιορίζει και τα πρότυπα επικοινωνίας, αποτελεί και τους άγραφους νόμους, αυτούς δηλαδή, που καθοδηγούν την «επικοινωνιακή» μας συμπεριφορά.

Λεκτική και μη-λεκτική επικοινωνία

Η **λεκτική** επικοινωνία, αναφέρεται στον προφορικό και γραπτό λόγο. Αν και αποτελεί την πιο συνειδητή μορφή επικοινωνίας, αποτελεί ταυτόχρονα μόνο το **7%** της όλης επικοινωνίας.

Η βασικότερη μορφή επικοινωνίας είναι η **μη-λεκτική** επικοινωνία. Ως μη-λεκτική επικοινωνία ορίζεται *«η διαδικασία εκείνη μέσω της οποίας το άτομο επηρεάζει τους άλλους (στο επίπεδο των συναισθημάτων, της σκέψης), χρησιμοποιώντας ένα ή περισσότερα μη-λεκτικά κανάλια»*.

ΕΙΔΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

- λεκτική
- γλώσσα του σώματος
- παραγλώσσα

Μορφές μη-λεκτικής επικοινωνίας

- Παραγλώσσα (αποτελεί το 38%)
 - Τόνος φωνής
 - Χροιά
 - Ένταση και ταχύτητα του λόγου
- Γλώσσα του σώματος (αποτελεί το 55 % της επικοινωνίας)
 - Εκφράσεις του προσώπου
 - Χειρονομίες
 - Στάση του σώματος
 - Βλέμμα
 - Κινήσεις του σώματος
 - Αφή / άγγιγμα

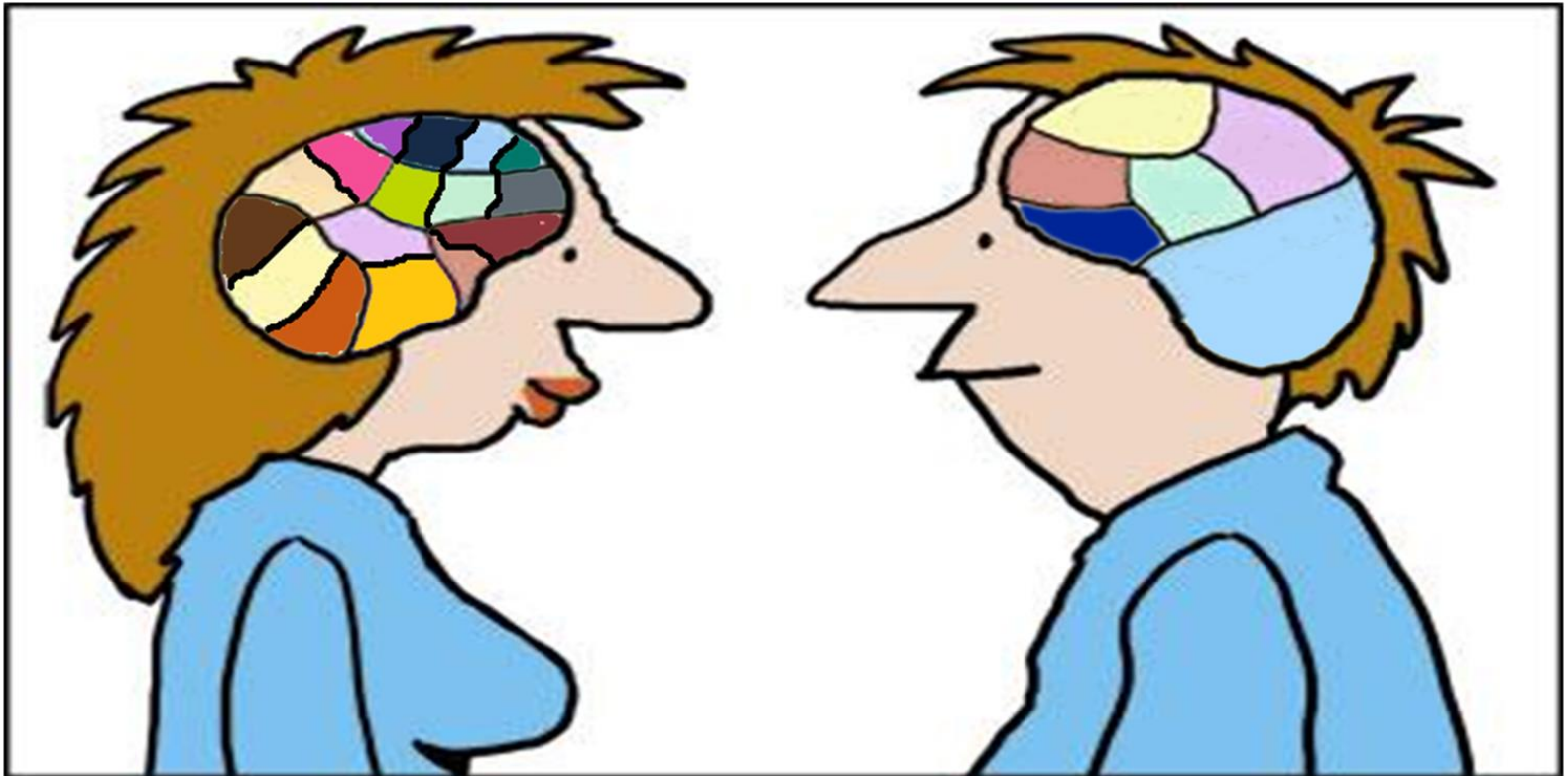
Γλώσσα του σώματος

«Με κοίταξε στραβά»

«Το κατάλαβα από τη φωνή του»

«Μου γύρισε την πλάτη»...

Οι γυναίκες διαθέτουν από δεκατέσσερις μέχρι δεκαέξι περιοχές του εγκεφάλου για να εκτιμούν τη συμπεριφορά των άλλων, σε αντίθεση με τους άνδρες που έχουν μόνο τέσσερις έως έξι περιοχές

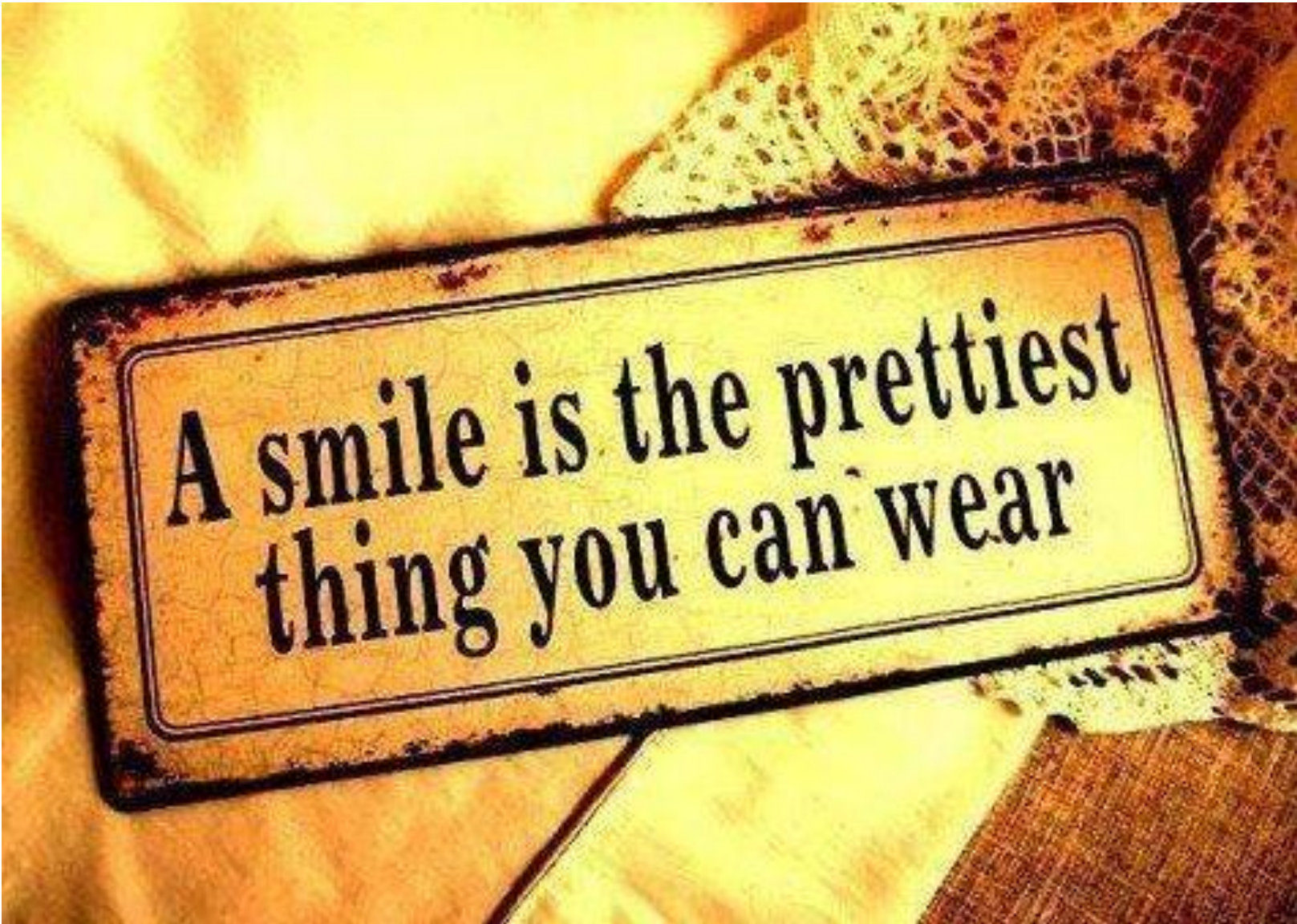
Η γλώσσα του Σώματος αποκαλύπτει Συναισθήματα και Σκέψεις

Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να την
εκμεταλλευτούν:

- Στην εκπαίδευση των εκπαιδευόμενων (αναγνώριση συναισθημάτων, ενδιαφέρον μαθητών, κτλ).
- Κοινωνικά (σχέσεις μεταξύ συναδέλφων, προϊστάμενου-υφιστάμενου)
- Γενικότερα σε κάθε τομέα της ζωής

Χαμόγελο

**A smile is the prettiest
thing you can wear**

村松誠【MAKOTO】

Χαμογέλα, είναι μεταδοτικό!

Μη λεκτική επικοινωνία είναι και...

...η **συμβολική επικοινωνία** (προσωπική παρουσίαση - ρουχισμός, το φυσικό περιβάλλον του χώρου στον οποίο εξελίσσεται η επικοινωνία, η διαχείριση του χρόνου – τυπικότητα σε σχέση με τον χρόνο),

...το τι θεωρείται αποδεκτό σε σχέση με την **απόσταση** μεταξύ δύο ατόμων (proxemics).

προσοχή

Αυτό που πρέπει να προσέχουμε είναι η **αντίφαση** που συχνά παρατηρείται μεταξύ της μη-λεκτικής και της λεκτικής επικοινωνίας.

Παράδειγμα: Μπορείτε να λέτε στους εκπαιδευομένους σας και να επιμείνετε ότι πραγματικά ενδιαφέρεστε για αυτούς, αλλά η μη-λεκτική σας επικοινωνία να υποδηλώνει το ακριβώς αντίθετο.

Είναι σημαντικό, άρα, να δίνετε ιδιαίτερη **προσοχή στη μη-λεκτική επικοινωνία** των εκπαιδευομένων σας, καθότι ως πιο αυθόρμητη μορφή επικοινωνίας από τη λεκτική, συχνά μεταφέρει τα πραγματικά συναισθήματα που κρύβονται πίσω από τις λέξεις τους.

Μπιλ και Μόνικα

Ο Φρόνιτ είπε κοιτάξτε, υπάρχουν πολλά περισσότερα από τον λόγο.

“Κανένας θνητός δεν μπορεί να κρατήσει μυστικό. Αν τα χείλη του είναι βουβά, μιλάει με τα ακροδάχτυλα του”.

Και το κάνουμε όλοι άσχετα με την δύναμη που έχουμε. Όλοι μιλάμε με τα ακροδάχτυλα μας.

[https://www.ted.com/talks/pamela_meyer_how_to_spot_a_liar/transcript?language=el.](https://www.ted.com/talks/pamela_meyer_how_to_spot_a_liar/transcript?language=el)

Δεξιότητες επικοινωνίας ενήλικων εκπαιδευόμενων

ΔΕΞΙΟΤΗΤΑ 1Η: ΑΝΑΤΡΟΦΟΔΟΤΗΣΗ

- «Δήλωση για το πώς ‘βλέπουν’ ένα άτομο και τις πράξεις του οι άλλοι άνθρωποι» (Ivey & Gluckstern, 2009, 94).
- Αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της αποτελεσματικής επικοινωνίας.
- Μια άμεση ανατροφοδότηση μπορεί να είναι βοηθητική όταν εξηγεί το λόγο για τον οποίο μια συμπεριφορά προκαλεί αρνητικά συναισθήματα π.χ. «**Θυμώνω** όταν καθυστερείς να έρθεις στο μάθημα, γιατί αναγκάζομαι να επαναλάβω όσα ήδη έχω παρουσιάσει στην ομάδα»

Ποια η διαφορά του
«Με θυμώνεις»;

ΔΕΞΙΟΤΗΤΑ 2Η: ΠΡΟΣΕΚΤΙΚΗ ΑΚΡΟΑΣΗ

«Η πιο βασική δεξιότητα κατά τη διαδικασία της επικοινωνίας και της παροχής βοήθειας, είναι η ικανότητά μας να μπορούμε να ακούμε με προσοχή τον άλλον»

(Ivey, Gluckstern & Ivey, 1996).

Οφέλη

Δείχνει στον ομιλητή ότι πραγματικά βρίσκεσαι μαζί του και ότι ενδιαφέρεσαι να ακούσεις αυτά που έχει να πει.

Συμβάλλει στην ενίσχυση της αυτοπεποίθησης και της αυτοεκτίμησης του ομιλητή, διότι αντιλαμβάνεται το γνήσιο ενδιαφέρον του ακροατή για όσα έχει να εκφράσει.

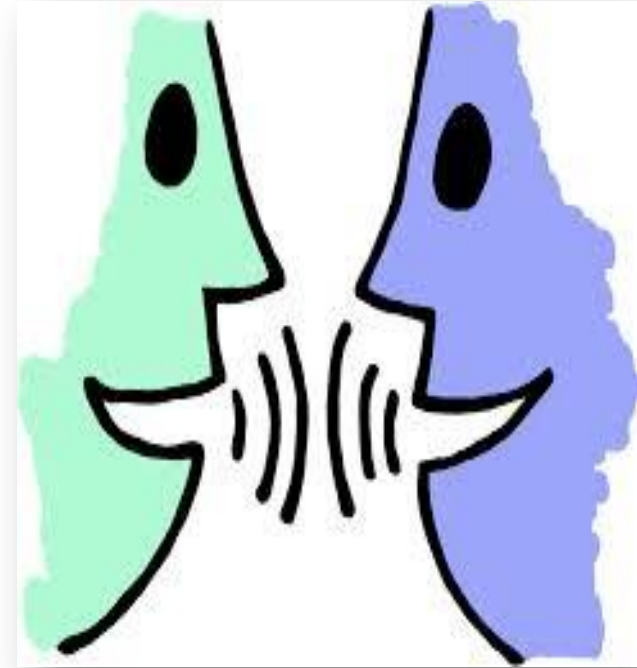
Η προσεκτική ακρόαση αποτελείται από τις ακόλουθες **τέσσερις διαστάσεις**:

1. **Την οπτική επαφή**: η προσήλωση του βλέμματος στο άτομο που μιλά.
2. **Τη γλώσσα του σώματος**: η οποία επικοινωνεί στον άλλο ότι είμαστε έτοιμοι να τον ακούσουμε.
3. **Το φωνητικό ύφος**: ο τόνος, ο ρυθμός, η χροιά και η ένταση της φωνής μας υποδηλώνει, εάν πραγματικά ακούμε ή όχι αυτόν που μιλά.
4. **Η λεκτική ακολουθία**: η ικανότητα να παραμένουμε στο θέμα, το οποίο αναπτύσσει ο ομιλητής, χωρίς να διακόπτουμε ή/και να μας απασχολεί το τι θα πρέπει να απαντήσουμε.

(Ivey, Gluckstern & Ivey, 1996).

5 ΕΠΙΠΕΔΑ ΑΚΡΟΑΣΗΣ:

- ✓ «Ακούω» χωρίς να ακούω
- ✓ Προσποιούμαι ότι ακούω
- ✓ Ακούω επιλεκτικά
- ✓ Ακούω προσεκτικά
- ✓ Ακούω συμμετοχικά (το αντίθετο: ακούω παθητικά).

ΔΕΞΙΟΤΗΤΑ 3Η: ΠΑΡΑΦΡΑΣΗ

Μέσα από την παράφραση ο ακροατής επαναδιατυπώνει και ανατροφοδοτεί το άτομο-ομιλητή με την ουσία των πληροφοριών που έχει δώσει.

Παράδειγμα:

A: «Αγχώνομαι πολύ για το τι κάνουν τα παιδιά όσες ώρες βρίσκομαι στο μάθημα. Γνωρίζω ότι είναι με τον σύζυγό μου, αλλά και πάλι ανησυχώ ότι δεν θα μπορέσει να χειριστεί μια απρόσμενη κατάσταση».

B: «Αν και τα παιδιά σας βρίσκονται με το σύζυγό σας, ανησυχείτε κατά πόσο θα μπορέσει να διαχειριστεί κάτι απρόοπτο, που μπορεί να συμβεί» (παράφραση).

Η παράφραση είναι χρήσιμη στο να αντιληφθούμε, εάν έχουμε καταλάβει σωστά αυτά που μόλις ακούσαμε (ότι δεν έχουμε παρερμηνεύσει δηλαδή μία πληροφορία), αλλά και στο να αισθανθεί ο ομιλητής ότι τον ακούμε πραγματικά συμβάλλοντας, έτσι, στη δημιουργία μιας θετικής σχέσης.

ΔΕΞΙΟΤΗΤΑ 4^Η: ΑΝΤΑΝΑΚΛΑΣΗ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΟΣ

Μέσω της χρήσης αυτής της δεξιότητας επανατροφοδοτούμε το άτομο με τα συναισθηματικά στοιχεία, τα οποία εμπεριέχονται στα όσα είπε, βοηθώντας το έτσι και το ίδιο να συνειδητοποιήσει αυτά όλα που αισθάνεται. Ταυτόχρονα, δείχνουμε στον άλλο ότι τον αποδεχόμαστε, ότι δεν τον κρίνουμε και ούτε προσπαθούμε να μειώσουμε αυτά που νοιώθει.

Παράδειγμα:

A: «Δεν γνωρίζω γιατί συνεχίζω να προσπαθώ. Αφού, όσο και αν προσπαθήσω, δεν πρόκειται να βρω εργασία».

Στην αντανάκλαση συναισθήματος προσπαθούμε αρχικά να εντοπίσουμε το συναίσθημα, το οποίο κρύβεται πίσω από τα λόγια αυτού που μιλά. Έπειτα αντανακλούμε στο άτομο την ποιότητα του συναισθήματος που εκπέμπει.

B: «Αισθάνεσαι απογοητευμένος, επειδή είναι πολύ δύσκολο να βρεις εργασία» (αντανάκλαση συναισθήματος).

ΔΕΞΙΟΤΗΤΑ 5^Η: ΕΝΣΥΝΑΙΣΘΗΣΗ

Η ενσυναίσθηση αναφέρεται στην ικανότητά μας να κατανοούμε την κατάσταση την οποία βιώνει ο άλλος, να βάζουμε δηλαδή τον εαυτό μας στη θέση του άλλου.

The ability to put yourself in the other person's shoes!!!

Η ενσυναίσθηση συχνά αναφέρεται και ως συναισθηματική ταύτιση.

δραστηριότητα

Εκπαιδευόμενος

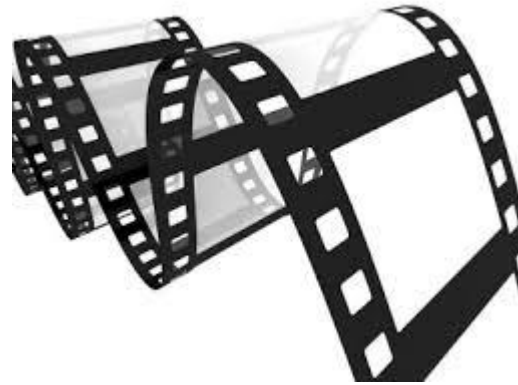
« Δεν αντέχω άλλο. Δεν ξέρω εάν μπορώ να συνεχίσω τα μαθήματα. Νιώθω μεγάλη πίεση. Ίσως ήταν λάθος να πιστέψω ότι μπορώ να τα βγάλω πέρα» .

Τι θα απαντούσατε σε αυτήν την περίπτωση;

ΠΟΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΙΟ ΚΑΤΩ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΕΚΦΡΑΖΕΙ ΕΝΣΥΝΑΙΣΘΗΣΗ;

- «Καταλαβαίνω απόλυτα τι νιώθεις»
- «Είμαι σίγουρος/η ότι όλοι αισθάνονται όπως εσένα»
- «Μα έφτασες τόσο μακριά. Είναι κρίμα να τα παρατήσεις τώρα»
- «Η ζωή είναι δύσκολη αλλά όταν θες κάτι πολύ χρειάζεται κόπος για να το αποκτήσεις»
- «Αισθάνεσαι ότι έχεις αναλάβει πολύ περισσότερα από όσα μπορείς»

Όπου υπάρχει θέληση υπάρχει
τρόπος....

Εμπόδια στην επικοινωνία

Αποφεύγετε τη χρήση των ακολούθων:

- Διαταγή: «Πρέπει να σταματήσεις να το κάνεις».
- Απειλή / προειδοποίηση: «Εάν δεν το κάνεις, τότε...».
- Δασκαλίστικο ύφος: «Η ειλικρίνεια είναι η καλύτερη πολιτική».
- Άμεση συμβουλή: «Γιατί δεν...;».
- Κριτική: «Δεν νομίζεις ότι ήταν λάθος αυτό που έκανες;».
- Καθησυχαστικός τόνος: «Μην ανησυχείς. Όλα θα πάνε καλά».
- Διακοπές: Μιλάς περισσότερο ή διακόπτεις τον άλλον.
- Ελαχιστοποίηση των συναισθημάτων / του προβλήματος: «Όλοι νοιώθουν έτσι»
- Παρατήρηση αντί χρήση της αντικειμενικής ή/και υποκειμενικής ανατροφοδότησης: «Δεν μου αρέσει αυτή η συμπεριφορά»

Άλλοι παράγοντες που συνιστούν εμπόδια στην επικοινωνία είναι:

- Στερεότυπα συμπεριφοράς – απόδοση «ετικέτας» – χαμηλές προσδοκίες.
- Λανθασμένη υπόθεση μηνύματος – δεν γίνεται χρήση της ανατροφοδότησης.
- Εμπόδια επικοινωνίας που ανάγονται : στην προσωπικότητα του ατόμου, την ηλικιακή φάση ανάπτυξης και την ακούσια συμμετοχή του ατόμου στην εκπαίδευση.
- Ροή λεκτικού περιεχόμενου και αυταρχικό προσωπικό στιλ επικοινωνίας.
- Συχνές διακοπές.
- Άμυνες και αξίες του εκπαιδευτή π.χ. μη αποδοχή συγκεκριμένων συμπεριφορών ή/και ομάδων.

Επίσης...

- Ο θόρυβος ή τρόπος με τον οποίο είναι διαμορφωμένο το φυσικό περιβάλλον της τάξης, το οποίο δεν ευνοεί την αποτελεσματική επικοινωνία ή προωθεί την ισότιμη συμμετοχή των εκπαιδευομένων.
- Η έλλειψη κινητοποίησης των εκπαιδευομένων.
- Η έλλειψη κατάρτισης των εκπαιδευτών.
- Διαφορές στις αντιλήψεις των εμπλεκομένων.
- Γλωσσικές, πολιτισμικές ή θρησκευτικές διαφορές.
- Διαφορά στο επίπεδο των εκπαιδευομένων.
- Το λεξιλόγιο που χρησιμοποιεί ο εκπαιδευτής δεν συνάδει με το επίπεδο κατανόησης των εκπαιδευομένων.
- Δεν λαμβάνεται υπόψη η μη-λεκτική επικοινωνία.

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Για τον σχεδιασμό, είτε μιας διδακτικής ενότητας είτε ενός ολόκληρου εκπαιδευτικού προγράμματος απαιτείται πρώτα η διερεύνηση των εκπαιδευτικών αναγκών και μετά ακολουθεί η δημιουργία των εκπαιδευτικών στόχων.

Στόχοι

- Οι στόχοι μιας διδακτικής ενότητας αναφέρονται στα **επιδιωκόμενα αποτελέσματα** της διδασκαλίας της με σαφή και αναλυτικό τρόπο.
- Κρίνεται σκόπιμο οι στόχοι που διαμορφώνονται για ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα να χωρίζονται σε τρία βασικά επίπεδα:
 - α) σ' αυτούς που αφορούν τις **γνώσεις** που θα λάβουν οι εκπαιδευόμενοι από το πρόγραμμα,
 - β) σ' αυτούς που αφορούν τις **ικανότητες** που θα αναπτύξουν οι εκπαιδευόμενοι μετά τη λήξη του προγράμματος, και
 - γ) σ' αυτούς που αφορούν τις **στάσεις** που θα υιοθετήσουν οι εκπαιδευόμενοι για το αντικείμενο στο οποίο εκπαιδεύονται.

Δραστηριότητα- 5'

Συζητήστε μεταξύ σας 3 τουλάχιστον στόχους που θέλετε να πραγματοποιήσετε μέχρι το τέλος των εκπαιδεύσεων (οι στόχοι του κάθε εκπαιδευτή μπορεί να είναι διαφορετικοί).

Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών των επιμορφωτικών κέντρων

Σάββατο, 28 Μαρτίου 2015

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου

Εύη Ιωαννίδου

evi_ioannidou@hotmail.com

Μέρος Β

Μεθοδολογία διδασκαλίας για ενήλικες εκπαιδευόμενους

Δραστηριότητα-Ομαδική

Με βάση τις δικές σας εμπειρίες είτε ως παιδί είτε ως ενήλικος απαντήστε τις ερωτήσεις:

1. Με ποιο τρόπο μου άρεσε να μαθαίνω;
2. Ποιο είδος διδασκαλίας με συνάρπαζε; Ποιο με απωθούσε;
3. Ποιες μαθησιακές δραστηριότητες απολάμβανα;
4. Θα ταίριαζε να εφαρμόσω παρόμοιες τεχνικές στην παρούσα κατάσταση;
5. Τι θα έπρεπε να αποφύγω δεδομένου ότι οι επιμορφούμενοι είναι ενήλικοι;

Συζητείστε τις απόψεις σας με τους συναδέλφους σας

Όταν ήσασταν νεότεροι ποιες ήταν
οι κυριότερες μέθοδοι
διδασκαλίας;

Παραδοσιακή vs Σύγχρονες προσεγγίσεις διδασκαλίας

Παραδοσιακή διδασκαλία- δασκαλοκεντρική

- Προσαρμογή του μαθητή στο ρυθμό και στο τρόπο σκέψης που έχει προκαθορίσει ο δάσκαλος
- Κεντράρει στο γνωστικό αντικείμενο
- Ο καθηγητής αισθάνεται ως αυθεντία
- Η αυθεντία του καθηγητή αντλείται από την αυθεντία του αντικειμένου το οποίο διδάσκει
- Μάθηση μέσω του δασκάλου και του βιβλίου
- Μαθητές «άδεια δοχεία»
- Κατάκτηση μεμονωμένων τεχνικών και δεξιοτήτων
- Επανάληψη
- Απομνημόνευση
- Στις παραδοσιακές διδασκαλίες η λάθος απάντηση αποτελεί ανάθεμα για το μαθητή και αμέσως διορθώνεται από το δάσκαλο.

Σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις- έμφαση στον εκπαιδευόμενο

- Μαθητοκεντρική
- Ο εκπαιδευτής γίνεται βοηθός και παρέχει πληροφορίες όσον αφορά τις πηγές της γνώσης
- Μάθηση μέσα από την εμπειρία
- Ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και λήψης αποφάσεων μέσα από μια ζωντανή διαδικασία
- Συνεργατική μάθηση
- Έρευνα
- Πειραματική
- Ανθρωπιστική
- Δραστήρια
- Συμμετοχική

Θεωρίες μάθησης των ενήλικων

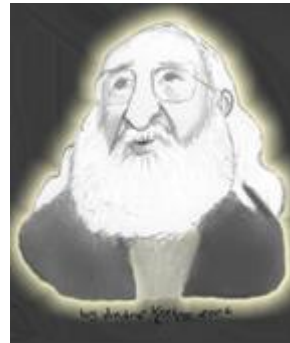
Μάθηση: Σύμφωνα με τις αρχές της γνωστικής ψυχολογίας, η μάθηση είναι μία διαδικασία η οποία πραγματοποιείται στον εσωτερικό κόσμο του μαθητή/εκπαιδευόμενου και έχει σαν αποτέλεσμα την τροποποίηση της συμπεριφοράς του. Η μάθηση εξαρτάται από τις προηγούμενες γνώσεις, το υπόβαθρο, τις εμπειρίες, την ιδιοσυγκρασία και το στυλ μάθησης του κάθε μαθητή/εκπαιδευόμενου.

Μοντέλα μάθησης

Μοντέλο
Ανδραγωγικής

Μοντέλο της
εκπαίδευσης για
την κοινωνική
αλλαγή

Μοντέλο της
μετασχηματιστικής
μάθησης

Μοντέλο Ανδραγωγικής

- Η Ανδραγωγική αναπτύχθηκε, κυρίως, στα τέλη της δεκαετίας του 1960
- Θεμελιωτής της ο E. Lindeman, αλλά ο M. Knowles την επεξεργάστηκε και την ανέπτυξε περισσότερο.
- Το όνομα της υποδηλώνει τη διαφοροποίηση της Εκπαίδευσης Ενηλίκων έναντι της εκπαίδευσης των ανηλίκων (Κόκκος, 2005).

- Η θεωρία της Ανδραγωγικής υποστηρίζει ότι η μάθηση είναι μία διαδραστική διεργασία ερμηνείας, η οποία οδηγεί στον συνεχή μετασχηματισμό των βιωμάτων των ενηλίκων εκπαιδευομένων.
- Το άτομο, στην πορεία προς την ωρίμανσή του, συσσωρεύει έναν σημαντικό αριθμό εμπειριών, οι οποίες αποκτούν νόημα διά μέσου της διεργασίας της μάθησης.
- Η θεωρία της Ανδραγωγικής αναφέρεται στην ανάγκη των ενηλίκων εκπαιδευομένων για αυτοπραγμάτωση, δηλαδή για αναγνώριση και ανάπτυξη όλου του δυναμικού τους.
- Δίνει ιδιαίτερη έμφαση στον τρόπο με τον οποίο οι εκπαιδευτές μπορούν να διευκολύνουν τους εκπαιδευομένους, ώστε να επιτύχουν αυτόν τον στόχο (Kolb, 1984).

Οι ενήλικες διαφέρουν από τους ανήλικους ως προς:

- την ανάγκη να γνωρίζουν
- την αυτοαντίληψη
- τις εμπειρίες
- το μαθησιακό προσανατολισμό
- τη μαθησιακή ετοιμότητα
- τα κίνητρα

Σύμφωνα με την ανδραγωγική οι ενήλικες

- ❖ Έχουν την ανάγκη να γνωρίζουν για ποιο λόγο χρειάζεται να μάθουν κάτι, πριν εμπλακούν στη διεργασία εκμάθησής του.
- ❖ Έχουν την ανάγκη και την ικανότητα να αυτοκαθορίζονται.
- ❖ Εισέρχονται στην εκπαιδευτική διεργασία, φέρνοντας μαζί τους ένα απόθεμα εμπειριών πολύ μεγαλύτερο από εκείνο των παιδιών.
- ❖ Θέλουν να αποκτούν γνώσεις σχετικές με τις συνθήκες τις οποίες αντιμετωπίζουν, ώστε να μπορούν να δρουν αποτελεσματικά.
- ❖ Οι μαθησιακοί τους προσανατολισμοί έχουν ως επίκεντρο το πρόβλημα και όχι την απόκτηση αφηρημένων, ακαδημαϊκών γνώσεων.
- ❖ Τα πιο σημαντικά κίνητρα μάθησης είναι τα εσωτερικά (ανάγκη για ικανοποίηση από την εργασία, αυτοεκτίμηση κ.λπ.).

Μοντέλο της εκπαίδευσης για την κοινωνική αλλαγή

- Σύμφωνα με τον Freire οι κοινωνικά αποκλεισμένοι και καταπιεσμένοι διαμορφώνουν αλλοτριωμένες συνειδήσεις και υιοθετούν αξίες και πρότυπα, που δεν ανήκουν στην πραγματικότητα την οποία οι ίδιοι βιώνουν, γι' αυτό και ο ρόλος της Εκπαίδευσης Ενηλίκων είναι να απελευθερώνει τους εκπαιδευομένους. Έτσι, τα άτομα θα καταφέρουν να αμφισβητήσουν τις παραδοχές τους μέσω του κριτικού στοχασμού, θα εξεγερθούν και θα συμβάλουν στην κοινωνική αλλαγή (Κόκκος, 2005)

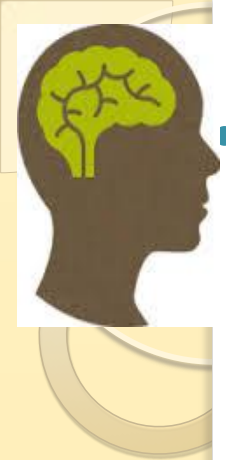
Στη μέθοδο του Freire εντοπίζονται τρία κύρια στάδια:

- **α) Το διερευνητικό (investigative)**
- **β) Το θεματικό (thematization)**
- **γ) Το στάδιο του προβληματισμού (problematization)**

Μοντέλο της μετασχηματιστικής μάθησης

- Ο Mezirow έθεσε ως βασική παράμετρο τις διαφορετικές διαστάσεις της πραγματικότητας, οι οποίες εξαρτώνται και ενισχύονται από το ευρύτερο κοινωνικο – πολιτισμικό περιβάλλον.
- Θεωρεί ότι σε καταστάσεις δυσαρμονίας το άτομο αναστοχάζεται την εμπειρία του και αξιολογεί την όλη κατάσταση και, ως εκ τούτου, μετασχηματίζονται οι ατομικές οπτικές του.
- Δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην αξιοποίηση των εμπειριών των εκπαιδευομένων για κριτικό στοχασμό.
- Υποστηρίζει ότι η μάθηση δεν αποτελεί απλή συσσώρευση νέων γνώσεων, οι οποίες προστίθενται σε παλαιότερες, αλλά ότι είναι μια διεργασία κατά την οποία αρκετές βασικές αξίες και τις οποίες λειτουργούμε, αλλάζο...

- Συνήθως, ο μετασχηματισμός ξεκινάει από τη διαπίστωση ενός ατόμου ότι μια πεποίθηση που μέχρι πρότινος πιθανόν τον βοηθούσε να αντιμετωπίζει τα προβλήματά του, σήμερα δεν μπορεί να του δώσει λύσεις ή πάλι ένα νέο ξαφνικό βίωμα πρέπει να γίνει κατανοητό και να αντιμετωπιστεί. Σκοπός της μετασχηματίζουσας μάθησης είναι η καλλιέργεια αυτόνομης σκέψης των ενήλικων εκπαιδευομένων.
- Η αυτόνομη αυτή σκέψη προϋποθέτει την αλληλεπίδραση προσωπικών και κοινωνικών δεδομένων και έχει ως αποτέλεσμα την απόκτηση ικανοτήτων ερμηνείας και εμπειριών.

Βασική, επομένως, αρχή, πάνω στην οποία στηρίζεται το μοντέλο της μετασχηματιστικής μάθησης, είναι ο μετασχηματισμός των οπτικών, δηλαδή, του τρόπου με τον οποίο οι ενήλικες ερμηνεύουν, νοσηματοδοτούν και αναδομούν τις εμπειρίες της ζωής τους.

- Ο Mezirow (1991) προτείνει τρόπους για την ενεργοποίηση της μετασχηματίζουσας μάθησης. Σ'αυτούς περιλαμβάνονται οι ιστορίες ζωής, η ανάλυση των κρίσιμων συμβάντων, η τήρηση ημερολογίου, η αξιοποίηση βιβλιογραφικών πηγών, ο διάλογος που ανιχνεύει τις πεποιθήσεις των ατόμων, η υπόδυση ρόλων κ.λπ.

Παιδαγωγικές πρακτικές διδασκαλίας

Η οποιαδήποτε διδασκαλία έχει τρία βασικά συστατικά στοιχεία: τον εκπαιδευόμενο, τον εκπαιδευτή και το γνωστικό αντικείμενο. Βρίσκονται σε μία συνεχή σχέση αλληλεπίδρασης και οι ενέργειες ή τα χαρακτηριστικά του ενός έχουν άμεση επίδραση στα άλλα.

- Ο εκπαιδευτής μπορεί να στηριχθεί είτε στη χρησιμοποίηση μιας και μόνο τεχνικής, είτε στην εναλλακτική χρησιμοποίησή τους ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες και συνθήκες της διδασκαλίας.
- Ο **συνδυασμός των διδακτικών τεχνικών** και ο σωστός χρόνος και τρόπος εφαρμογής τους είναι ο παράγοντας που τις καθιστά ουσιαστικές για την υποβοήθηση κάθε μαθησιακής διεργασίας.
- Η S.Courau (2004) επισημαίνει ότι ο εκπαιδευτής θα πρέπει να έχει υπόψη του ότι περισσότερο αποτελεσματικές είναι οι **τεχνικές που προάγουν τη συμμετοχή του εκπαιδευόμενου** σε όλες τις φάσεις της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Δραστηριότητα

Διαλέξτε τη διδακτική τεχνική που χρησιμοποιήσατε πιο πολύ στις εκπαιδεύσεις ενηλίκων

Συζήτηση

Κριτήρια επιλογής μιας εκπαιδευτικής τεχνικής

Καμιά τεχνική δεν εγγυάται εξ ορισμού την επιτυχία και αποτελεσματικότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

- ❖ Η αποτελεσματικότητα κάθε μιας ποικίλει ανάλογα με την περίπτωση.
- ❖ Ο εκπαιδευτής ενηλίκων πρέπει να επιλέγει κάθε φορά την κατάλληλη τεχνική και να είναι σε θέση να τη συνδυάζει με άλλες έτσι ώστε να επιτυγχάνει την όσο το δυνατό μεγαλύτερη συμμετοχή των εκπαιδευομένων.

Θυμόμαστε πάντα ότι ο ενήλικας εκπαιδευόμενος μαθαίνει, όταν:

- η εκπαίδευση έχει άμεση σχέση με την καθημερινότητά του, με τις ανάγκες και τις εμπειρίες του,
- αντιλαμβάνεται, κατανοεί και αποδέχεται τους στόχους του εκπαιδευτικού προγράμματος,
- ενεργεί και εμπλέκεται στη διαδικασία εκπαίδευσης,
- νιώθει ενταγμένος σε μίαν ομάδα,
- διερευνώνται τα εμπόδια που συναντά στη μάθηση και ανακαλύπτονται τρόποι για την υπέρβασή τους,
- λαμβάνονται υπόψη οι προσωπικοί τρόποι και ρυθμοί μάθησης και το μάθημα διεξάγεται μέσα σε κλίμα που ευνοεί τη συμμετοχή (ουσιαστική επικοινωνία, κλίμα σεβασμού και συνεργατικό πνεύμα).

*«Ο ενήλικος μαθαίνει όταν ενεργεί
και εμπλέκεται στη διαδικασία
εκπαίδευσης».*

Πώς το αντιλαμβάνεστε αυτό;

Εάν προσέχουμε, συγκρατούμε κατά προσέγγιση:

10% από αυτά που διαβάζουμε,

20% από αυτά που ακούμε,

30% από αυτά που βλέπουμε,

50% από αυτά που βλέπουμε και ακούμε ταυτόχρονα,

80% από αυτά που λέμε,

90% από αυτά που λέμε, ενώ ταυτόχρονα εκτελούμε πράξεις που απαιτούν σκέψη και στις οποίες εμπλεκόμαστε ενεργητικά (Courau, 2000).

Άρα...

Όσο πιο ενεργητικός είναι ο ενήλικος, τόσο καλύτερα μαθαίνει.

Επομένως πρέπει να χρησιμοποιούνται από τον εκπαιδευτή παιδαγωγικές τεχνικές που ευνοούν την **ενεργητική συμμετοχή** των εκπαιδευομένων και να αποφεύγεται ο παραδοσιακός δασκαλοκεντρικός τρόπος εκπαίδευσης.

Είναι δυνατόν να μάθουμε μαγειρική...

...αν δεν έχουμε τη δυνατότητα να εμπλακούμε ενεργά στο μάθημα, να λερωθούμε με την ησυχία μας, να βουτήξουμε το δάχτυλο στο χυλό, να ανταλλάξουμε απόψεις και χαμόγελα, να νιώσουμε τις μυρωδιές;

Μερικές από τις βασικότερες εκπαιδευτικές μεθόδους/τεχνικές, για την εκπαίδευση ενηλίκων:

- Εισήγηση-Διάλεξη
- Η συζήτηση
- Καταιγισμός ιδεών (ιδεοθύελλα)
- Εργασία σε ομάδες (συνεπεξεργασία κειμένων, εικόνων, ντοκουμέντων)
- Παιχνίδι ρόλων
- Δραματοποίηση
- Προσομοίωση
- Μελέτη περίπτωσης
- Επίδειξη
- Σχέδια εργασίας (μέθοδος project)
- Εκπαιδευτικές – επιμορφωτικές επισκέψεις

Βιωματικές συμμετοχικές εκπαιδευτικές τεχνικές

Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ενήλικων εκπαιδευομένων επιβάλλουν την υιοθέτηση **βιωματικών διδακτικών μεθόδων** που τους εμπλέκουν στη διαδικασία της μάθησης, ενθαρρύνοντας την ενεργητική συμμετοχή τους μέσω της έρευνας και της ανάλυσης των βιωμάτων τους, της αναζήτησης νέας γνώσης και της αποφυγής της απομνημόνευσης.

Ο όρος **βιωματική μάθηση** αναφέρεται στο **σύνολο των μεθόδων και τεχνικών** που στη βιβλιογραφία αποδίδονται με όρους «όπως: **ενεργητική μάθηση, μάθηση μέσω πράξης, εμπειρική μάθηση, συμμετοχική εκπαίδευση, experiential learning, active training, κ.λπ.**»

Γιατί χρησιμοποιούμε βιωματικές τεχνικές στην εκπαίδευση;

- ❑ Ανάπτυξη ομαδοσυνεργατικών μορφών διδασκαλίας
- ❑ Ενίσχυση της αυτενέργειας των εκπαιδευομένων και ενεργητικότερη συμμετοχή τους στη μαθησιακή διδασκαλία
- ❑ Ανάπτυξη κριτικής σκέψης

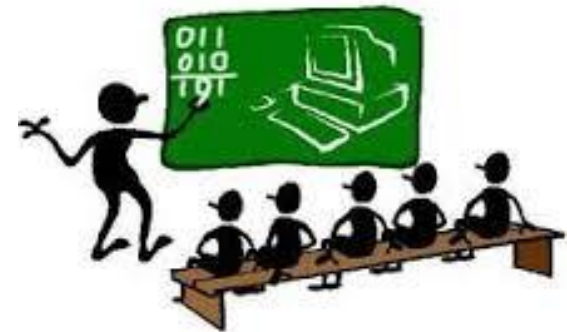
Οι πιο πρόσφορες μέθοδοι βιωματικής μάθησης είναι η **ομαδοσυνεργατική διδασκαλία** (εργασία σε ομάδες) και τα **σχέδια δράσης (projects)**, που προάγουν τη συμμετοχικότητα και τη συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευομένων και μεταξύ των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευομένων, καθώς και μια σειρά τεχνικές, όπως **το παιχνίδι ρόλων, η μελέτη περίπτωσης κ.ά.**

Παράλληλα, υιοθετούνται μια σειρά δραστηριότητες που διεξάγονται είτε στο χώρο του σχολείου είτε έξω από τους τοίχους της τάξης ή ακόμα και του σχολείου, δραστηριότητες όπως **συμμετοχή σε ομάδες-εργαστήρια ποικίλων δράσεων, εκπαιδευτικές επισκέψεις σε τόπους άντλησης γενικά γνώσης, κ.ά.**

Η εισήγηση: Αποτελεί μια τεχνική για την ανάλυση κάποιου θέματος με σκοπό να ακολουθήσει συζήτηση. Το κύριο πλεονέκτημά της είναι ότι καθιστά δυνατή τη μετάδοση γνώσεων και εννοιών σε σχετικά μικρό χρονικό διάστημα ενώ το κύριο μειονέκτημά της είναι ότι οι εκπαιδευόμενοι περιορίζονται σε παθητική στάση.

Οι ερωτήσεις και οι απαντήσεις: Οι ερωτήσεις υποβάλλονται είτε από τον εκπαιδευτή είτε από τους εκπαιδευόμενους με στόχο να ενισχυθεί η συμμετοχή τους, να αναπτυχθεί η κριτική τους ικανότητα, να παρακινηθούν σε σκέψη και να δημιουργηθεί κλίμα συνεργασίας και επικοινωνίας.

Η ανοιχτή συζήτηση. Η συζήτηση είναι μια τεχνική που συνίσταται στην ανταλλαγή των απόψεων μεταξύ των μελών μιας ομάδας και γύρω από ένα θέμα ή πρόβλημα με στόχο να προκύψουν εναλλακτικές λύσεις ή συμπεράσματα. Ο εκπαιδευτής συντονίζει τη συζήτηση.

Μερικά χαρακτηριστικά της θα μπορούσαν να είναι:

1. Ο εκπαιδευτής δεν κρατάει τον έλεγχο για τη κατεύθυνση της συζήτησης προς τη σωστή απάντηση
2. Οι εκπαιδευόμενοι ενθαρρύνονται να συμμετέχουν στη συζήτηση, δεν διατάσσονται
3. Οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να μιλήσουν μεταξύ τους χωρίς να είναι απαραίτητο να απευθυνθούν στο δάσκαλο
4. Ο εκπαιδευτής δεν πρέπει να τροποποιεί τη συζήτηση
5. Εάν η συμμετοχή καθίσταται άνιση οι εκπαιδευτές μπορούν αν επέμβουν για να τη φέρουν σε πιο ισότιμο επίπεδο

Οι ομάδες εργασίας/συνεργατική μάθηση:

Μέσα από την τεχνική αυτή οι εκπαιδευόμενοι ανταλλάσσουν εμπειρίες χωρισμένοι σε ομάδες και ολοκληρώνουν δραστηριότητες με σκοπό την πληρέστερη επεξεργασία της ύλης.

Είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικές σε στιγμές που η εκπαιδευόμενη ομάδα παρουσιάζει σημάδια κόπωσης και χρειάζεται να ενεργοποιηθεί το ενδιαφέρον των εκπαιδευομένων.

Ο προσδιορισμός των ομάδων (πώς θα χωριστούν, πόσα μέλη σε κάθε ομάδα) μπορεί να γίνει είτε από τον εκπαιδευτή, είτε τυχαία, είτε με προσωπική επιλογή των εκπαιδευομένων.

***Τι κάνει τον άνθρωπο πιο επιτυχημένο
από τα ζώα? Η ικανότητά του να διαθέτει
την εξυπνάδα του για συνεργασία με
άλλους ώστε να επιτυγχάνει ομαδικούς
στόχους.***

(Slavin, 1985)

Κυκλική διάταξη-Πλεονεκτήματα

- Μπορούμε να κοιταζόμαστε στα μάτια
- Είμαστε όλοι ίσοι
- Είναι ευκολότερο να συγκεντρωνόμαστε και να ακούμε ο ένας τον άλλον
- Δεν υπάρχουν φράγματα μεταξύ μας
- Αισθανόμαστε σαν ομάδα
- Μπορούμε να μιλάμε ο ένας στον άλλον ευκολότερα

Το παιχνίδι ρόλων: Οι εκπαιδευόμενοι εξετάζουν μια κατάσταση στον επαγγελματικό ή κοινωνικό τομέα και προσπαθούν μέσα από το βίωμα να κατανοήσουν βαθύτερα την κατάσταση και να συζητήσουν τις αντιδράσεις τους απέναντι σε αυτή την κατάσταση

Προσομείωση: Αποτελεί ένα είδος παιχνιδιού ρόλων, όμως διαφέρει στο ότι οι εκπαιδευόμενοι δεν εισέρχονται σε μία «θεατρική κατάσταση». Δεν υποδύονται κάποια πρόσωπα, όπως στο παιχνίδι ρόλων, αλλά απλώς συμμετέχουν σε μια νοητή και, κατά το δυνατόν, ρεαλιστική αναπαράσταση μιας κατάστασης, προσπαθώντας να σκεφτούν όπως θα σκέφτονταν τα «πραγματικά» πρόσωπα που αφορά η κατάσταση (π.χ. οι εκπαιδευόμενοι καλούνται να εξετάσουν καταστάσεις και να εκφέρουν απόψεις σαν να ήταν στελέχη επιχειρήσεων, υπάλληλοι σε κάποια υπηρεσία κ.ά.).

Η μελέτη περίπτωσης: Στη μελέτη περίπτωσης ένα πραγματικό ή υποθετικό παράδειγμα που αντανακλά μια γενικότερη κατάσταση παρουσιάζεται στους εκπαιδευόμενους με σκοπό να αναλυθεί σε βάθος και να διερευνηθούν οι εναλλακτικές λύσεις στα προβλήματα που αναδύονται.

Η τεχνική της μοιάζει με την εργασία σε ομάδες, κυρίως όταν η ολομέλεια, προκειμένου να μελετήσει ένα σενάριο, χωρίζεται σε μικρότερες ομάδες. Κύριο χαρακτηριστικό της είναι ότι πρόκειται για μια σύνθετη άσκηση για την οποία απαιτείται πολύ περισσότερος χρόνος για να ολοκληρωθεί.

Ο καταϊγισμός ιδεών (ιδεοθύελλα) Με την τεχνική του καταϊγισμού ιδεών οι εκπαιδευόμενοι ωθούνται προς την πολυεπίπεδη εξέταση ενός ζητήματος μέσα από την ελεύθερη και αυθόρμητη έκφραση ιδεών. Ο εκπαιδευτής ενισχύει τη συμμετοχή των εκπαιδευομένων και κάνει τις απαραίτητες παρεμβάσεις ώστε η έκφραση ιδεών να μην διολισθήσει σε επίδειξη φαντασίας και όχι δημιουργικής έκφρασης.

Η επίδειξη: ο εκπαιδευτικός επιδεικνύει ο ίδιος στην πράξη τα δεδομένα του γνωστικού αντικειμένου που εξετάζεται (π.χ. μια έννοια, ένα εργαλείο, μια συσκευή, μια διαδικασία, πληροφοριακό υλικό, κ.λπ). Κατά τη διάρκεια της επίδειξης ή αμέσως μόλις την ολοκληρώσει, ο εκπαιδευτής φροντίζει να εμπλέξει ενεργά τους εκπαιδευομένους έτσι ώστε και οι ίδιοι να αισθανθούν, να δουν, να ακούσουν ή να αγγίξουν το σχετικό αντικείμενο της εκπαίδευσης, επαναλαμβάνοντας τα οποιαδήποτε βήματα έχουν εξεταστεί.

Η πρακτική άσκηση: Περιλαμβάνει συνήθως μια ατομική ή συλλογική εργασία με αντικείμενο την επεξεργασία ενός θέματος, την επίλυση ενός προβλήματος, τη διεξαγωγή κάποιου πειράματος, την κατασκευή αντικειμένων με στόχο να κάνει τους εκπαιδευόμενους να φτάσουν στα δικά τους συμπεράσματα κάτω από την επίβλεψη του εκπαιδευτή.

Επισκέψεις

Πολύ σημαντικές στο να διατηρήσουν, ακόμα και να αυξήσουν το ενδιαφέρον των εκπαιδευόμενων.

Τεχνολογικά μέσα: Τα μέσα αυτά χρησιμοποιούνται για να ενεργοποιήσουν το ενδιαφέρον των εκπαιδευομένων, να βοηθήσουν στη συγκέντρωση της προσοχής τους και στη συγκράτηση των πληροφοριών και να προσδώσουν σαφήνεια στα μηνύματα του διδάσκοντα.

Ο D.Rowentree (1999) κατηγοριοποιεί τα τεχνολογικά μέσα που μπορεί να χρησιμοποιήσει ο εκπαιδευτής σε:

- I. Έντυπο υλικό όπως φυλλάδια, σημειώσεις, αποσπάσματα εφημερίδων, μελέτες περίπτωσης, βιβλία, χάρτες, φωτογραφίες κλπ.
- II. Οπτικά μέσα όπως εικόνες, φωτογραφίες, γραφικές παραστάσεις, πίνακες κλπ.
- III. Οπτικοακουστικά μέσα όπως κασέτες ήχου και βίντεο, ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά προγράμματα
- IV. Τις τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας και πιο συγκεκριμένα τους υπολογιστές, το εκπαιδευτικό λογιστικό και το Διαδίκτυο.

Rowhtree, D., (1992). *Exploring Open and*
London: Kogan Page

Γιατί όμως τόση έμφαση στην εικόνα;

*«Ὀφθαλμοὶ γὰρ τῶν ἄνθρωπων ἀκριβέστεροι
μάρτυρες»* - Ηράκλειτος

«Ἐσωστικῶς μαυδάμεν» - Πλάτωνας

Είναι διαπιστωμένο ότι μαθαίνουμε καλύτερα με κάποιες αισθήσεις.

Έτσι αποκτούμε γνώσεις κατά:

1% Με τη γεύση

1,5% Με την αφή

3,5% Με την όσφρηση

11% Με την ακοή

83% Με την όραση

Αφομοίωση των γνώσεων που αποκτήθηκαν και ο χρόνος διατήρησής τους σε σχέση με την αίσθηση μέσω της οποίας αποκτήθηκαν

Μέθοδος διδασκαλίας	Αφομοίωση μετά 2 ώρες	Αφομοίωση μετά 3 μέρες
Μόνο ομιλία	70%	20%
Μόνο εικόνες	72%	30%
Ομιλία και εικόνες	85%	65%

Διαθεματική/διεπιστημονική προσέγγιση της γνώσης

Ένα θέμα προσεγγίζεται από **διάφορες οπτικές** με τη συνεργασία εκπαιδευτικών διαφορετικών ειδικοτήτων.

Ο εκπαιδευτικός, εφαρμόζοντας διεπιστημονικές/διαθεματικές προεκτάσεις στη διδασκαλία του γνωστικού αντικειμένου του, επιλέγει για την προσέγγισή του την **πιο κατάλληλη διδακτική μέθοδο και τεχνική** και οργανώνει το μάθημά του **συνδυάζοντας** τις περισσότερες φορές δυο και τρεις διαφορετικές τεχνικές.

Η ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ-PROJECT

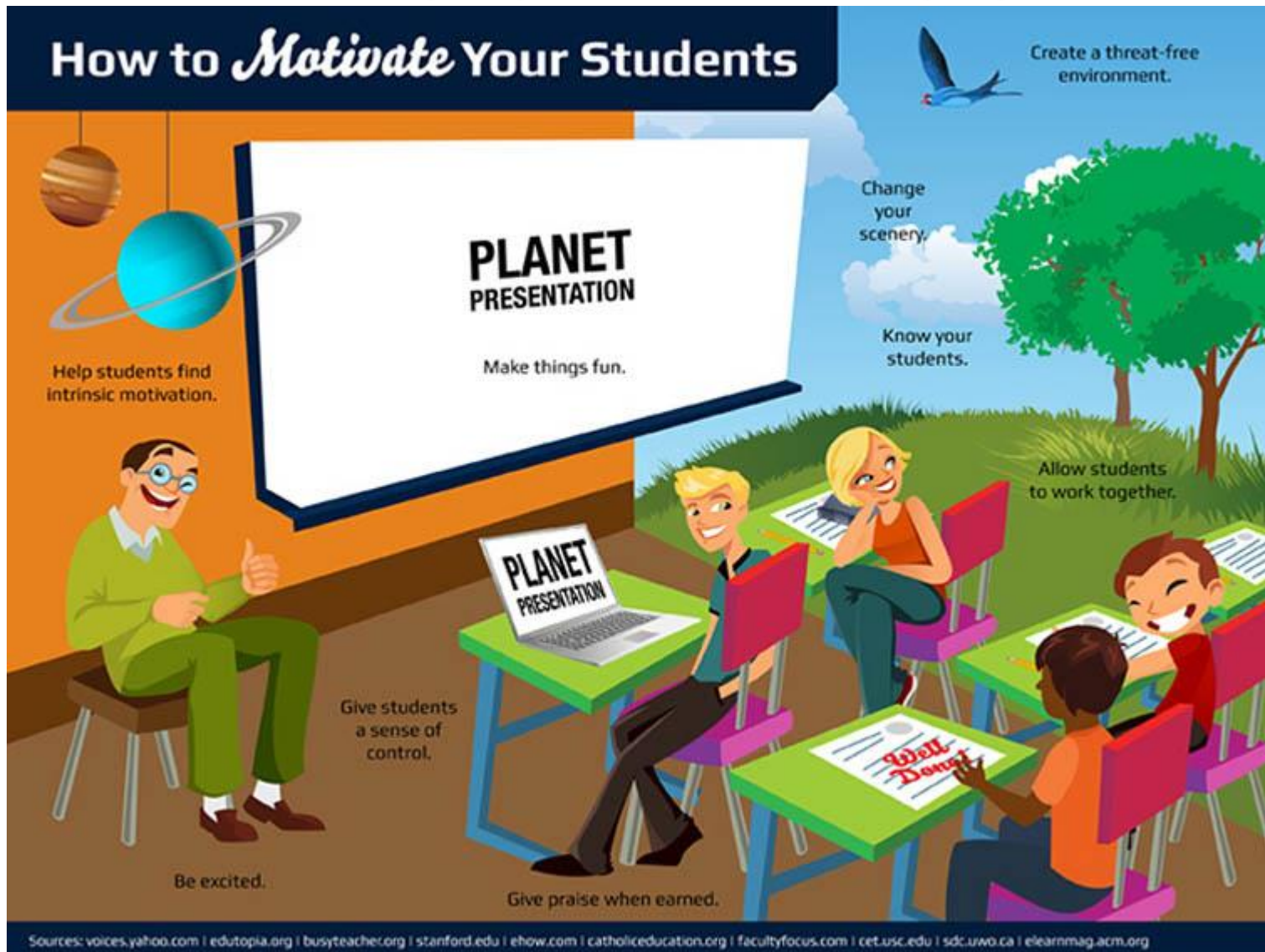
Ο όρος σχέδιο εργασίας (project) δηλώνει την ανάπτυξη σχεδίων-έργων κάθε μορφής και σε διάφορα πεδία, θεωρητικό, πρακτικό, επιστημονικό, τεχνικό, με διάρκεια που ποικίλλει από μερικές ώρες ως μερικά χρόνια.

Στη διδακτική πράξη είναι ένας τρόπος ομαδικής διδασκαλίας στην οποία συμμετέχουν όλα τα μέλη μιας ομάδας ή τάξης. Ο σχεδιασμός του μαθήματος γίνεται με ευθύνη της ομάδας και στοχεύει στην ολοκλήρωση κάποιου έργου ή/και στη λύση ενός προβλήματος. Επομένως ολοκληρώνεται με τη δημιουργία ενός τελικού έργου/προϊόντος.

ΟΜΑΔΟΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ

Είναι η μέθοδος της οργάνωσης των εκπαιδευομένων σε ομάδες. Η μέθοδος αυτή δεν περιορίζεται σε έναν εναλλακτικό τρόπο προσφοράς ή οικοδόμησης της νέας γνώσης, αλλά προάγει το κλίμα **συνεργασίας**. Έχει ευρύτερη αναπτυξιακή και κοινωνικοπολιτική αποστολή, γιατί επιδιώκει την ανάπτυξη των κοινωνικών δεξιοτήτων της συνεργασίας και της αυτονομίας-χειραφέτησης

Μέθοδοι αύξησης του ενδιαφέροντος

Προβληματισμός

Πώς βλέπετε τον ρόλο του εκπαιδευτή
ενηλίκων σήμερα;

Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων σήμερα

- Είναι διευκολυντής της μάθησης και εμπνευστής
- Βοηθά στον καθορισμό των στόχων και στην επιλογή των μαθησιακών μεθόδων.
- Είναι σύμβουλος και καθοδηγητής.
- Αναγνωρίζει ότι η υπευθυνότητα για τη μάθηση είναι ίση μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευομένου.
- Υποστηρίζει την ενεργό συμμετοχή των εκπαιδευομένων και την εξατομικευμένη μάθησή τους
- Χρησιμοποιεί δεξιότητες επικοινωνίας (λεκτικές – μη λεκτικές).

Διδάσκοντας μαθαίνεις δυο φορές

- Ζουμπερ Ζόζεφ

Βιβλιογραφία

1. Αθανασίου Α., Μπαλντούκας Α., Παναούρα Ρ. (2014), Εγχειρίδιο προς εκπαιδευτες ενηλικων-Βασικές αρχές διδασκαλίας ενηλικων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες πληθυσμου.
2. Ιωάννου, Ν. (2014), Χαρακτηριστικά των ενηλικων εκπαιδευομένων και εμπόδια στη μάθηση.
3. Κόκκος, Α. (2008), Χαρακτηριστικά των ενηλικων εκπαιδευομένων και προϋποθέσεις αποτελεσματικής μάθησης στο Εκπαιδευτικό Υλικό για τους Εκπαιδευτές Θεωρητικής Κατάρτισης, Τόμος 1, Αθήνα: ΕΚΕΠΙΣ
4. Παρασκευά, Φ. και Παπαγιάννη Αι. (2008) Επιστημονικές & παιδαγωγικές δεξιότητες για τα στελέχη της εκπαίδευσης
5. Ρέππα, Α. (2014) «Η Επιμόρφωση και Επαγγελματοποίηση του εκπαιδευτή ενηλικων προκειμένου να ανταποκριθεί στο σύγχρονο ρόλο του ».
6. Ιωάννου, Ν. και Ρέππα, Α. Οι ενεργητικές εκπαιδευτικές τεχνικές στη διδακτική πράξη της εκπαίδευσης ενηλικων
7. Αθανασίου, Α.(2014) Δεξιότητες επικοινωνίας και ενδυνάμωσης ενηλικων εκπαιδευομένων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες.
8. Comings, J., Parrella, & Soricone, L. (1999). Persistence among adult basic education students in pre- GED classes. (Report #12) Cambridge, MA: National Center for the Study of Adult Learning and Literacy.
9. Courau, S. (2000). *Τα βασικά «εργαλεία» του εκπαιδευτή ενηλικων*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Ευχαριστώ πολύ για την προσοχή και το ενδιαφέρον σας.

